

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

6 Vtrùm si secutus sit partus, teneatur adulter ad restauranda damna, quæ consequuntur, marito vel heredibus legitimis ex sustentatione eius & hereditatis partitione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

vi illius deflorationis iniuriosa tenetur illam ducere, vel dotare, iuxta cap. 1. de adulteriis, quod ex lege veteri translatum in Ius canonicum. Itaq; cum ratione iniuriae violationis tenetur ad alterum disiunctiue, vbi semel elegerit alteram partem, non potest mutare absque consensu puella.

Quod enim semel placuit, amplius displicere non potest: iuxta regulam 2 r. de regul. Iuris in 6. Quod intellige, si alterius interfit, vtridem Glossa: atqui hic plurimum interest puella te non mutare. Confirm. Quia cum obligatio est disiunctiua, facta electione alterius partis, haec sola debetur; vt patet in aliis debitis. electio autem in huiusmodi est debitoris; vnde debet esse libera. quare si metu cogatur ad illam partem, nempe ad promittendum matrimonium, non tenetur ad illam; sed soluendo dotem, vel damnum faciendum, est liber.

Si viduam vi vel fraude.

Si viduam honestam vi vel fraude absque promissione matrimonij cognouit, etsi postea ei promitteret matrimonium in satisfactionem, nihilominus possit alio modo pro iniuria satisfacere, & ita religionem ingredi. ita Sancius supra. quod intellige, nisi sequeretur illam grauis infamia, cui alia ratione non possit occurrere. Ratio est, quia talis promissio fuit omnino libera; (solum enim de deflorante virginem statutum est, vt tenetur eam ducere, vel dote augere, cap. 1. & 2. de adult.) vnde habet tacitam conditionem, Nisi religionem ingrediar. Sicut qui promissione pecuniae puellam deflorauit, etsi postea loco pecuniae promittat matrimonium, nihilominus potest religionem ingredi soluta pecunia promissa: quia cum sit promissio omnino libera, non a Iure imperata, habet tacitam conditionem praedictam.

Promissio libera.

Contraria sententia verior.

Verum etsi haec sint probabilia; verius tamen puto esse eandem rationem in foro conscientiae, siue promissio facta sit viduae honestae, siue virgini, in praedictis casibus, modo cetera sint paria. Ratio est, quia Ius illud cap. 1. de adult. non obligat ante sententiam Iudicis, vt supra dictum est, & communiter docent Auctores. Itaq; promissio illa matrimonij in vtroque casu censetur liberalis; ac proinde tacitam habens conditionem, Nisi religionem ingrediar. poterit ergo ingredi, soluendo dotem, aut prudentis arbitrio compensando, nisi per sententiam coactus fuerit illam ducere. Vbi etiam aduertendum, cum qui consentientem deflorauit, si postea ei matrimonium promittat, in foro externo cogendum vt eam ducat. Ratio est, quia quando vi vel dolo fecit secuta promissione, est compellendus, vt dictum est: atqui praesumitur ita fecisse; quia non videtur sponte consensisse: vnde cogetur, nisi probet illam vel non fuisse virginem, vel sponte praebuisse consensum, vt recte Sancius supra.

In foro externo.

DUBITATIO V.

Vtrum adulter teneatur aliquid restituere marito adultera pro iniuria, si partus non sit secutus.

36. Respondeo & Dico Primò, Si nullum aliud damnum secutum est, non teneri quidquam pro hac iniuria marito illata rependere. Ratio est; quia iniuria ab omni damno separata, non debetur ex iustitia, nisi satisfactio, per signa doloris, veniae petitionem, &c. quae tamen locum non ha-

bet, quando iniuria ignoratur; vnde nisi maritus resciscat, non tenetur adulter ad talem satisfactionem. haec enim satisfactio non fit, nisi sentienti se iniuria affectum, cum consistat in placatione animi exacerbati. quòd si resciscat, & putetur cupere, tenetur: aliàs minimè.

Dico Secundò, Si maritus exigat satisfactionem pecuniariam, alter non tenetur eam praestare. Ratio est; tum quia tale damnus non est illatum; tum quia haec conuentio seu transactio pro iniuria adulterij, Iure est interdicta, L. Transigere. r. 8. C. de transactionibus, vbi dicitur: *Transigere vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibita non est.* Idem vetatur L. Miles. 11. r. ad legem Iuliam, de adulteriis. quod idcirco Ius vetuit, ne maritus videatur suae vxoris lenocinium facere, eiusq; corpus ad quaestum tamquam leno prostituere. Si tamen maritus occultè transigeret cum adultero sine scandalo, non videretur peccare, nec ad restitutionem teneri; quia leges illae magis pertinent ad Iudices, ne concedatur actio, nimium in poenam, ob praesumptionem lenocinij; quam ad mores priuatos.

37

38 *Occulta transactio non est illicita.*

DUBITATIO VI.

Vtrum si secutus sit partus, teneatur adulter ad restauranda damna, quae consequuntur, marito vel heredibus legitimis, ex sustentatione eius & hereditatis partitione.

Respondeo & Dico Primò, Adulter non tenetur ad vllam damni compensationem, nisi ei moraliter certum sit, esse suam prolem. Vbi aduerte, non videri certum, quamdiu habet probabilem rationem dubitandi de contrario: vt dictum est 1. 2. q. 19. artic. 6. Id enim moraliter certum censetur, quod prudenter ita creditur, vt contrarium nullò modo videatur probabile: talia enim passim humano more certa dicuntur. Nunc probatur, quia in dubio, melior est conditio possidentis: nemo enim tenetur aliquid soluere, & re sua se spoliare, nisi ei constet se debere. consentiunt ferè in hoc DD. Quamuis enim quidam dicant illum teneri, quando probabiliter credit esse suam prolem, hoc tamen non est ita generatim intelligendum; sed quando ita credit, vt non habeat probabilem rationem dubitandi de contrario. Fieri enim potest, vt quis probabiliter credat esse suam prolem, & etiam probabilitatem habeat non esse: quo casu certum est non teneri. vide Sotum lib. 4. de Iustit. q. 7. ar. 2. Nauar. c. 16. n. 48. & 49.

39

40 *Quid certum.*

Dico Secundò, Si vllò modo suauit vel procurauit, vt adultera prolem susceptam marito supponeret, fingeretque esse eius prolem, tenetur de damno secuto; nempe de alimentis & hereditate, vnà cum adultera. Ratio est; quia vterque est causa totius damni.

41

Si suauit, tenetur.

Vbi aduerte, vtrumque teneri pro rata aequè primò; adulterum, quia vtriusque nomine suauit; adulteram, quia vtriusque nomine fecit. Quando enim consilium est in commodum consultoris, ipse tenetur primo loco, executor solum in defectum. si tantum est in commodum executoris, executor tenetur primò, consultor solum secundariò in defectum.

Consultor & executor.

defectum

defectum. si in commodum utriusque, uterq; tenetur æquè primò pro rata: in solidum verò, ex defectu alterutrius, vt inf. c. 13. Dub. 5. dicitur.

- 42 Dico Tertio, Si adulter agnoscat esse suam prolem, vel certè nullam habeat iustam rationem dubitandi, tenetur restituere saltem ea quæ impensa in alimenta prolis, à tertio anno ætatis & deinceps, quamdiu parens tenetur filium alere, quamuis non suaserit suppositionem. Est communis sententia Doctorum contra Sotum supra. Probat, quia pater à tertio anno tenetur alere filium & deinceps, donec sibi de alimentis providere possit; à partu autem ad tertium annum inclusivè, tenetur mater: colligitur ex cap. 2. De conversione infidelium. & probat ibidem Glossa. Et ex
- 43 L. Nec filium. 9. C. de patria potestate. Sed præcipua difficultas est de restitutione hereditatis, quam nothus ille cum aliis filiis, tamquam vnus ex legitimis prolibus, cernit.

Alimenta.
Sententia Soti & quorundam aliorum.
Quidam docent, etiam si adulter agnoscat esse suam prolem, tamen non teneri sarcire damnum legitimis filiis, ex illegitimi successione obueniens; modò non fuerit auctor suppositionis. docet hoc Sotus supra, & Henriquez lib. 1. De matrimonio cap. 21. vbi pro eadem sententia citat Pennam. Alij quidam recentiores, etsi contrarium teneant, tamen fatentur, hanc Soti sententiam non esse improbabilem.

Probari potest Primò, Quia iste adulter non est verè causa huius damni: neque enim illud intendit, neque sua actione attingit, sed aliena actione prouenit: nempe matris suppositione, & fictione, quæ illum tamquam legitimum marito suo supponit; cuius fraudis adulter non est auctor, nec consultor, vti ponimus.

Secundò, Si adultera procuraret sibi abortiorem, non censeretur adulter causa homicidij: nisi foris fuisset vel adiuuisset: ergo similiter non censetur causa suppositionis, & consequenter neque damni ex suppositione secuti; non enim videtur esse magis causa suppositionis quam abortiorem, cum neutrum consuluerit, & vtrumque ex sola voluntate adulteræ secutum sit: ipso materiam, circa quam vtrumque fit, dumtaxat suppeditante, id est, prolem.

- 44 Dices, censeri auctore huius suppositionis, quia matrem in eam necessitatem coniecit, vt necessariò deberet prolem supponere, alioquin debuisset se ipsam prodere. Respondetur, non idè censeri auctorem; quia nõ coniecit illam nolentè & inuitam in eam necessitatem, sed volentem: vnde ipsa sibi debet imputare, quòd in ea necessitate sit constituta. Addi potest, probabile videri, quòd etsi per iniuriam, illam in hanc necessitatem coniecisset, (quamuis teneretur illi de damno quod ipsa pateret) non tamen obligatum iri heredibus, quibuscum illegitimus opera matris hereditatem diuidit, vt si constituam aliquem in necessitate accipiendi mutui aut vendendi suppellectilis, & ille ratione istius inopiæ faciat iniuriam tertio, non tenebor tertio, cui ille iniuriam, occasione inopiæ, fecit; sed illi, cui ego iniuriam intuli.

Contraria placet.
Verùm contraria sententia mihi placet, Primò, quia communis, à qua proinde in retanti momenti non est facilè recedendum. Secundò, quia non expedit in re tam nefaria fauere adulteris. Tertio, quia etiam si adulter non suaserit suppositionem, tamen est causa cur nothus ille

credatur esse legitimus filius mariti, idque iniquo modo, videlicet commercio cum vxore aliena.

Vnde cum ex iniurioso factò ipsius sequatur hæc falsa credulitas; censetur etiam causa damni, quod ex illa credulitate nascitur.

Neque dici potest, hoc damnum inde nasci per accidens; quia sicut ille error vt plurimum sequitur ex tali factò iniquo, ita ex errore damnum: idque facile erat prauidere.

Et confirm. quia adulter verè est causa suppositionis: hoc ipso enim quo facit nasci prolem ex aliena vxore, supponit illam marito eius tamquam esset ipsius vera proles. nam id sufficit vt cèleatur proles mariti, & consequenter vt supponatur marito tamquam sua. ergo est causa suppositionis, & consequenter damni quod sequitur. Sicut si ipse poneret prolem viuam actù in vtero vxoris alterius, verè supponeret prolem marito, non minùs quàm si occultè in domo, subtracta vel interfecta prole illius, supponeret extraneam. atqui eadem est ratio de semine, quod est proles in potentia: sicut perinde est, siue serpentem actù, siue semen eius ponas in loco, vnde postea nociturus est.

Dices, Sola mulier supponit pariens in domo mariti, vel affirmans eius esse prolem.

Resp. Negando antecedens; quia non est opus ad suppositionem, vt dicat esse prolem mariti. Nam hoc ipso quo non est suspicio adulterij, censetur esse mariti; quare eo ipso quo causam dedit parienti, suppositionis crimen admittit. vnde cum non sola, sed vnà cum adultero causam dederit, etiam adulter est causa suppositionis. Nec refert etiam si foris non pariat; quia ad id non tenetur, nisi salua fama & vita commodè possit: & quamuis possit, non tamen idcirco, id omitiendo, ipsa esset sola causa suppositionis: quia per hoc non excusaretur adulter; neque idcirco ex eius factò minus damni proueniret.

Similiter non excusaretur ille, etsi orta suspicione adulterij, ipsa iuret esse prolem mariti; quia damnum aliarum prolium semper ex eius factò iniusto sequetur, si nothus succedat. sicut quando duo causam efficacem damni futuri dederunt, non excusatur alter ex eo quòd alter causam illam occultet v. g. Titius & Caius propinarunt alicui latens venenum, vnde ille moriturus est, nisi ei succurratur. oritur suspicio de Titio: negat Titius: hinc fit vt ille moriatur: non excusatur Caius à restitutione, sed vnà cum Titio tenetur. quia causam efficacem dedit, vnde recipià damnum secutum est.

Hinc etiam patet, non esse necesse vt tempore adulterij extent liberi, quibus fiat iniuria. quia sufficit per actum iniustum poni causam, ex qua liberis extantibus damnum sequetur. Manet enim actus ille iniustus virtute in causa, velut in semine. sicut cum tyrannus legem iniustam scribit, quæ etiam ad 100. annos nocet.

Ex his facile soluas rationes sententiæ diuersæ.

DUBITATIO VII.

Ad quid teneatur adultera, si partus secutus sit.

Respondeo, & Dico Primò, Tenetur quantum fieri potest sine famæ dispendio & vitæ periculo, procurare, ne legitimi heredes ratione huius illegitimæ prolis aliquid detrimenti capiant.